

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Projekts “Nacionāla un starptautiska mēroga pasākumu īstenošana izglītojamo talantu attīstībai”
Nr. 8.3.2.1./16/I/002

Kā identificēt bērna talanta potenciālu sociālā jomā?

Kas ir sociālais talants?

Sociālā talanta potenciāls izpaužas līderības un sociālās mijiedarbības jomā kā īpaša spēja veidot nobriedušas, konstruktīvas attiecības ar citiem cilvēkiem. Sociālā talanta attīstība aptver plašu izpausmju klāstu, kas saistīts ar vieglumu veidot augstas kvalitātes savstarpējās attiecības. Sociālais talants attīstās socializācijas procesā, noteiktā kultūrvidē. Mijiedarbību un sadarbību ietekmēpersonības iezīmes, piemēram, atvērtība, ekstraversija, empātija jeb spēja iejusties otra cilvēka pozīcijā, emocionāls jūtīgums. Sociāli talantīgiem bērniem biežāk raksturīgs emocionāls jūtīgums, kas var būt vērsts uz citu noskaņojuma, jūtu, motivācijas, temperamenta iezīmju uztveri un izpratni vai uz sevi pašrefleksijas veidā. (David, 2018; Miller, 1996).

Bērni pielāgo savu uzvedību grupas uzvedības modelim, piemēram, runā izmanto vulgārismus vai "slengu", demonstrē vienaldzību. Sociāli talantīgs bērns spēj rast līdzsvaru starp grupas un personīgajām interesēm vai uzvedības modeļiem (David, 2018). Sociāli talantīgi bērni klasē, draugu lokā un ģimenes vidē demonstrē sadarbības spējas, risina dažādas radušās konfliktsituācijas un spēj uzņemties atbildību par savu darbību vai darbības rezultātu.

Kādi ir sociālā talanta potenciāla identificēšanas komponenti un indikatori?

Galvenie komponenti, kas raksturo bērna talanta potenciālu sociālajā jomā, ir līderība, sociālā kreativitāte un sociālais intelekts.

Viena no **līderības** pazīmēm ir indivīda spēja būt iedvesmojošam un motivēt citus sasniegt kādus mērķus. Bērni ar izteiktu līderību tiecas uz klausīt un izprast citu viedokļus, idejas, tajā pašā laikā nepazaudēt savu redzējumu kādā jautājumā vai problēmas risināšanā. Viņi spēj veselīgi uztvert kritiku un būt paškritiski. Pārsvarā bērnus ar līderības iezīmēm vienaudži aicina izteikties, paust viedokli, izvirza reprezentēt grupu vai grupas ideju. Otra līderības pazīme ir spēja strādāt komandā, organizēt un vadīt komandas vai grupas darbu, ieņemot noteiktu sociālu pozīciju, un tajā pašā laikā spēt elastīgi mainīt lomu, piemēram, uzņemties grupas vadītāja lomu vai kļūt par izpildītāju. Līderis ir piemērs savai grupai, tāpēc viņš aktīvi iesaistās un sniedz savu ieguldījumu kopīgajā uzdevumā.

Sociālā kreativitāte ir indivīda spēja saskatīt perspektīvu, ātri un efektīvi pieņemt lēmumus nenoteiktības apstākļos, meklējot un pielietojot jaunas stratēģijas, risinot problēmu un prognozējot notikumu attīstību. Tas nozīmē, ka bērns spēj iztēloties savu vietu un pozīciju konkrētā sociālā kontekstā un prognozēt savu uzvedību saskaņā ar to. Sociālo kreativitāti raksturo problēmu risinājumi, veiklība, lietderīgums, ietverot sadarbību, taisnīgumu, toleranci. Sociālā kreativitāte veicina efektīvāku starppersonu mijiedarbības situāciju un konfliktu risināšanu. Bērns ar talanta pazīmēm sociālajā jomā spēj brīvi apmainīties ar informāciju, ar sapratni ieklausīties citos, izrādīt draudzīgumu, cieņu, atbalstu, citu uzvedības pieņemšanu.

Sociālais intelekts ietver indivīda izziņas procesus, emocionālo un sociālo pieredzi. Tas nozīmē, ka bērns spēj saprast sevi un citus cilvēkus, precīzi novērtēt situāciju un tajā iesaistītos cilvēkus un prognozēt viņu uzvedību. Bērni ar attīstītu sociālo intelektu gan verbāli, gan darbībā pauž empātiju un toleranci pret citu cilvēku jūtām, pārdzīvojumiem. Sociālais intelekts ietver arī spēju atpazīt savas emocijas un izmantot situācijai atbilstošākus emociju regulācijas paņēmienus. Tas nozīmē, ka bērns izjūt sevi un spēj sevi nomierināt, paust jūtas sociāli pieņemamā veidā, nenodarot pāri sev vai citiem. Emociju regulācijas paņēmienus sociāli talantīgs bērns apgūst patstāvīgi, apzinoties, kas viņu spēj mierināt, kādas darbības sniedz gandarījumu vai apmierinātību. Sociālo intelektu nepieciešams raksturot saistībā ar jomām un kontekstiem, kuros bērns atrodas un kuros tas izpaužas, kā arī ar dzīves uzdevumiem. Bērna sociālā intelekta attīstība ir saistīta ar sociālās vides prasībām, struktūrām un ierobežojumiem.

Komponenti	Indikatori
Līderība	<ul style="list-style-type: none"> • Spēja iedvesmot un motivēt citus sasniegt mērķus • Spēja strādāt komandā, sadarboties, koordinēt, risināt konfliktus un problēmas • Spēja ātri un viegli izveidot draudzīgus kontaktus ar citiem
Sociālā kreativitāte	<ul style="list-style-type: none"> • Spēja atrast un efektīvi pielietot oriģinālus, nestandarta mijiedarbības risinājumus • Spēja veidot integrētu, diferencētu situācijas tēlu un prognozēt notikuma attīstību
Sociālais intelekts	<ul style="list-style-type: none"> • Spēja novērtēt situāciju un tajā iesaistīto cilvēku rīcībasmotīvus • Spēja izprast savas un citu emocijas un pārdzīvojumus • Spēja uztvert sakarības sociālajā sfērā

Literatūra

1. David, H. (2018). To Be a Gifted Adolescent. *Journal of Interdisciplinary Sciences* 2 (1), 8-23.
2. Miller, A. (1996). *The Drama of the Gifted Child. The Search for the True Self* (Revised Edition). New York: Basic Books.
3. Голованов, Виктор (2012). Развитие социальной одаренности в сфере дополнительного образования детей. Материалы международной научно-практической заочной интернет-конференции «Технология развития социальной одаренности детей и молодежи», с. 32-39. Pievejams: <http://www.ya-roditel.ru/professionals/help/razvitie-sotsialnoy-odarennosti-v-sfere-dopolnitelnogo-obrazovaniya-detey/>[skatīts 12.04.2018.]
4. Ивенских, Ирина (2009). Развитие социальной одарённости как условие будущей профессиональной успешности. Тема диссертации – «Социальная одарённость будущих менеджеров в структуре индивидуальности», с.9-10. Pievejams: http://www.hselyceum.perm.ru/files/teacher/post_lvanskih.pdf[skatīts 12.04.2018.]
5. Ивенских, Ирина & Хрусталева, Татьяна (2009). Социальная одаренность менеджеров: психологический аспект. Электронное текстовое издание, с.345-352. Pievejams: <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsialnaya-odarennost-menedzherov-psiologicheskiy-aspekt>[skatīts 12.04.2018.]
6. Лейтес, Натán (1996). Психология одаренности детей и подростков. Электронное текстовое издание, с. 88-93. Pievejams: http://pedlib.ru/Books/6/0074/6_0074-88.shtml[skatīts 12.04.2018.]
7. Макеева, Татьяна (2012). Технологии работы с талантливой молодёжью за рубежом. Материалы международной научно-практической заочной интернет-конференции «Технология развития социальной одаренности детей и молодежи», с. 61-64. Pievejams: http://trapa.tomsk.ru/elibraries/gifted-children/conference_gifted_children/Технологии%20развития%20социальной%20одаренности%20детей.pdf[skatīts 12.04.2018.]
8. Никаноров, Рудольф (2017). Социальная одаренность. Электронное текстовое издание. Pievejams: <https://prezi.com/7ekvh6love15/presentation/>[skatīts 12.04.2018.]
9. Прокофьева, Елена (2016). Социальная одаренность. Электронное текстовое издание. Pievejams: <http://www.maam.ru/detskijsad/socialnaja-odarenost.html>[skatīts 12.04.2018.]